

Fylkestannlege Helene Haver (t. h) og fagleder Linda Næss er enige om sentrale punkt i folkehelsearbeidet: Forankring, valg av metode/teori, jobbe kunnskapsbasert og evaluering.

Tannhelse Rogaland – en partner i folkehelse

Tekst: Arnhild Sunde Seim

Tannhelse Rogaland går nye veier i folkehelsearbeidet. Samarbeid over fylkesgrensene og satsing på brukermedvirkning med elever og lærere var sentralt i utviklingen av et nytt program HEART for ungdomsskolene med blant annet bruk av en undervisningsapp. Gjennom partnerskap i fylkeskommunen arbeider de for at tannhelsetjenesten skal bli en naturlig samarbeidspartner i alle kommunenes folkehelsenettverk.

Munnpleien var tilstede på Samfunnsodontologisk Forum på Hamar i juni der Linda Næss, fagleder Tannhelse Rogaland og Ingfrid Vaksdal Brattabø, PhD stipendiat ved Universitetet i Bergen, presenterte det nye undervisningsprogrammet HEART. Vi tok turen til Stavanger for å høre mer om programmet og folkehelsearbeidet i Rogaland. Der møtte vi fylkestannlege Helene Haver, fagleder Linda Næss og seniorrådgiver Helga Idsøe Kloster i regionalplanavdelingen.

Organisering

Tannhelsetjenesten i Rogaland har siden 2004 vært organisert som et fylkeskommunalt foretak der fylkestannlegen er leder med overordna ansvar for daglig drift. Fylkestannlege Helene Haver viser til «Samarbeidsavtale om folkehelsearbeidet i Rogaland». Avtalen skal styrke det interne

samarbeidet om folkehelse for å sikre at helsefremmende og forebyggende arbeid blir fulgt opp i tråd med nasjonale føringer. Avtalen forutsetter at både regionalplanavdelingen og tannhelsetjenesten har ansatt folkehelserådgiver i minst 50 % stilling.

– Det daglige ansvaret for folkehelsearbeidet har overtannlegene. I hvert tannhelsedistrikt er det ansatt en tannpleier/folkehelsekoordinator, som i samarbeid med overtannlegene og fagleder, planlegger folkehelsearbeidet i distriktet. Rapportering og koordinering er andre oppgaver. I tillegg deltar folkehelsekoordinatorene i kommunenes folkehelsenettverk, forteller Haver.

Fagleder

Linda Næss, med bakgrunn som tannpleier og jurist, har 60 % av sin stilling som fagleder i folkehelsearbeid, en

stillingstype Tannhelse Rogaland er alene om i landssammenheng, så langt Munnpleien kjenner til.

På spørsmål om hva jobben innebærer, forteller Næss at hun jobber med utvikling av intervensjoner og implementeringsprosesser. Hun leder møter med tannpleier/folkehelsekoordinator og arrangerer årlig folkehelsesamling for alle tannpleierne i fylkeskommunen.

– Jeg er også medlem i et konsultasjonsteam i Stavanger kommune og samarbeider med Barnehuset i Stavanger, Bergen og Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). Ansvar for rapportering av tannhelsetall/data til samarbeidspartnere er også blant mine arbeidsoppgaver, forklarer hun.

Gjennom et nært samarbeid med folkehelsenettverket i fylkeskommunen, deltar hun i månedlige møter med regionalplan, universell utforming, friluftsliv og stedsutvikling.

– Personen som skal ha ansvaret for dette arbeidet må ha riktig kompetanse, noe Linda Næss har, understreker fylkestannlegen.

Viktig samarbeidsaktør i partnerskapet

På regionalplanavdelingen møter vi seniorrådgiver Helga Idsøe Kloster, en sentral fagperson i folkehelsearbeidet. Munnpleien vil gjerne høre hennes erfaringer med tannhelsetjenesten.

– I partnerskap for folkehelse deltar alle kommuner i Rogaland samt frivillige organisasjoner. Vi har i tillegg avtaler med regionale aktører, som tannhelse, Trygg Trafikk, universitet og høyskoler, helseforetak og Kompetansesenter rus (Korus). Vi arrangerer regionale samlinger og ellers jevnlig møter i løpet av året der vi tar opp aktuelle problemstillinger. – Samarbeidet med Tannhelse Rogaland oppleves som veldig nyttig. Siden de ser alle barn/unge regelmessig har de mye viktig informasjon og data. Vi er glade for å kunne ta del i denne systematiserte informasjonen.

– Etter vi fikk Folkehelseloven ble det mer systematikk og fart i folkehelsearbeidet med mange ulike samarbeidsaktører, blant annet tannhelsetjenesten, sier Idsøe Kloster og viser til dokumentet Regionalplan folkehelse 2013-2017 der «Sunne levevaner» er ett av tre satsingsområder. Samarbeid om «Kantinenettverk i videregående skoler» er et godt eksempel på dette. At samarbeidet er formalisert i en avtale og ikke er personavhengig er viktig. Det blir forpliktende og enklere for nye å sette seg inn i rammene for folkehelsearbeidet. Slik vi jobber nå, har vi god ressursutnyttelse, teamarbeid hele tiden, ikke for byråkratisk, og passe med treffpunkter, avslutter Helga Idsøe Kloster.

Må jobbe kunnskapsbasert

Som fagleder er Linda Næss også prosjektleder og arbeider med utvikling av folkehelseintervensjoner.

– Vi bruker Helsedirektoratets prosjektmal utarbeidet for tannhelsetjenesten og når prosjektplanen er klar, legges den frem i fylkestannlegens ledergruppe for kvalitetssikring og godkjenning. Det er viktig med forankring i ledelsen, særlig ved store prosjekter. Da kan ledelsen følge prosjektene gjennom planlegging, utførelse og evaluering, sier Næss. Hun støttes av fylkestannlegen som vektlegger at folkehelsearbeidet må være kunnskapsbasert, og systematisk oppbygget.

– Kompetanse er viktig for forståelsen av folkehelsearbeidet. Vi bygger kompetanse i tannpleiergruppen. Det er de som ofte gjennomfører tiltak i distriktene. Tre av tannpleierne går nå på videreutdanningen ved høyskolen i Vestfold/Buskerud, sier Helene Haver.

Evaluering av 12-års dagene

Blant mange folkehelse tiltak vi får høre om, er det spesielt 12-årsdagene som nå evalueres. Tiltaket har pågått ved seks klinikker i Sør-Jæren distrikt. En dag i året innkalles alle 12-åringene til klinikken. Tannlege, tannpleier og tannhelsesekretær tar i mot elevene på tre stasjoner, der de får informasjon med film, klinisk undersøkelse og tannpussinstruksjon. Elektronisk evalueringsskjema brukes til alle lærere som deltok i 12-årsdagen i 2015, elever i årskullene 2003 og 2004 samt tannhelsepersonell. I tillegg ser man på ressursbruk, kost – nytte, og det er sendt søknad til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Resultatene av evalueringen vil avgjøre om tiltaket skal fortsette ev. utvides til resten av fylket.

– Vi setter strenge krav til evalueringsarbeidet, understreker fylkestannlege Haver.

Folkehelsearbeidet har egen post i budsjettet for folkehelsearbeid, denne posten har fagleder ansvar for.

– Det har aldri vært vanskelig å få penger til folkehelsearbeid, det er en raushet i ledelsen når det gjelder økonomi. Vi har også vært flinke til å søke statlige midler til våre prosjekter, sier Linda Næss og nevner spesielt midler til utviklingen av HEART, et prosjekt hun engasjert forteller mer om. Hun viser til NOU 2015:8 «Fremtidens skole» om fornyelse av fag og kompetanse hvor blant annet folkehelse og livsmestring vektlegges. I utredningen er dette ett av tre flerfaglige tema som det anbefales å ta opp i læreplaner for flere fag på en systematisk måte.

– Tannhelse Rogaland bruker partnerskapsavtalen overfor kommunene som skoleeiere, når de informerer om HEART. Her er tannhelse og kommunene likeverdige partnere i arbeidet for sunne levevaner som er ett av satsingsområdene i folkehelseplanen i fylket, avslutter fagleder Linda Næss.

Foto: Elisabeth Wallace Haaland

Seniorrådgiver Helga Idsøe Kloster (t.v.) og fagleder Linda Næss møtes jevnlig gjennom folkehelsenettverket i fylkeskommunen. De sier det er viktig at samarbeidet er formalisert i en avtale og ikke personavhengig.

Kunnskap om folkehelse

Tekst: Arnhild Sunde Seim

Munnpleien gjengir her et utdrag av HEART, et digitalt undervisningsprogram for ungdomsskoler med forankring i Kunnskapsløftet. Programmet er utviklet av Tannhelse Rogaland og den offentlige tannhelsetjenesten i Hordaland med støtte fra Helsedirektoratet.

Hovedformålet med HEART er å gi elevene mer kunnskap om folkehelse, slik de kan ta gode valg for livsstil og helse. Det er også et mål å sette elevene i stand til å se folkehelseutfordringer i et samfunnsperspektiv.

I 2014 ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant elever og lærere i Rogaland og Hordaland, der man blant annet ønsket svar fra respondentene på hva et folkehelseprogram for ungdomsskolen bør inneholde. Svarene fra denne undersøkelsen har dannet grunnlaget for utviklingen av HEART.

Brukermedvirkning

Under utviklingen av HEART ble fire ungdomsskoleelever invitert inn i utviklingsprosessen. Deres meninger var viktige for utformingen av programmet. Lærere/pedagoger, ernæringsfysiolog, helsesøster og psykologspesialist deltok også i arbeidet, og har derfor hatt innflytelse på det ferdige resultatet.

Implementering

Det er utarbeidet krav til hvordan velge ut ledere for implementering i tannhelsetjenesten og ansvarlige lokalt i tannhelsetjenesten, kommuner og skoler. Praktiske hjelpemidler i implementeringsarbeidet er reklamefilmer om HEART på sosiale medier, brosjyrer til ungdomsskoler og folkehelserådgivere i kommunene. Presentasjon på regionale folkehelsesamlinger i Rogaland og på kvalitets-sirkler i tannhelsetjenesten. Opplæring i bruk av HEART ble gitt i et fellesmøte i begge fylkene i juni 2016.

Hvorfor bør HEART benyttes i skolen?

Samarbeid og samhandling er viktige faktorer for å lykkes i folkehelsearbeidet. Ulike aktører har hver sin puslespillbrikke i folkehelsearbeidet. Med HEART settes disse brikkene sammen til et helhetlig folkehelsebilde.

Undervisning med egen app

HEART gjennomføres på ungdomsskolene i 8. eller 9. kl med en ukes varighet. Programmet har ferdig, redigerbar timeplan, forelesninger for smartboard og PowerPoint presentasjon med fem forelesninger om temaene nevnt innledningsvis.

Tannhelse

- Det som er godt for tennene er også godt for kroppen – samvirkende årsaker.
- Gjennomgang av teoretisk del av forelesning i tannhelse.
- Hvordan kan man knytte teoridelen i forelesning om tannhelse opp mot andre fag? Eks. *Mat og helse*, *Kropp og helse*. *Matematikk* (regne ut næringsinnhold i mat), *samfunnsfag* (politiske føringer).
- Gjennomgang av refleksjonsoppgavene i forelesningen, og hvordan de ev kan løses.

Undervisningen foregår som normalt via forelesning, men elevenes kunnskap testes med quiz og spill i en app på egen mobil. Appen ble utviklet etter spørreundersøkelsen nevnt innledningsvis. Reklamefilmene til HEART ligger på FB, en mye besøkt side: <https://www.facebook.com/heartyouthno/?fref=ts>

Fakta – Hva må til for å bli en HEART-skole?

- Faglærere i kroppøving, mat og helse må ønske å bruke HEART
- Støtte og aktiv deltakelse fra skolens ledelse
- Et langsiktig perspektiv over minst tre til fire år
- Støtte og aktiv deltakelse fra skoleeier (kommunen) i form av politisk/administrativt vedtak om bruk av HEART

Mer informasjon om HEART :

<http://www.heart-youth.no>

Kontakter: post@heart-youth.no

Tannhelse Rogaland FKF:

firmapost@throg.no

Tannhelsetjenesta Hordaland fylkeskommune: hfk@hfk.no

